

Kitap Değerlendirme

Türk Dış Politikası 1919-2008

Bilal Karabulut*

Prof. Dr. Haydar Çakmak'ın editörlüğünde hazırlanan bu kitap, Türk Dış Politikası'nı 1919-2008 yılları arasında nitelik ve nicelik olarak incelemektedir. 89 yıllık Türk Dış Politikası altı ana bölüm ve yüz otuz altı başlık altında ele alınmıştır. Kitap, 34 değişik üniversiteden 83 öğretim üyesinin çalışmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Yazarların tamamı Türk Dış Politikası konusunda çalışmalar yapan akademisyenlerdir. Ülkemizin en ta-

nınmış uzmanlarının bulunduğu yazar kadrosu politik hassasiyetlerin bilinci içinde objektif olarak yazılarını kaleme almışlardır. Farklı felsefi yaklaşımlar, yorumlarda kimi zaman etkilerini hissettirseler de olayların özü ve tarihi gerçekliğine sadık kalmıştır. Kitapta ayrıca, 120 kavramdan oluşan dış politika sözlüğü ve Türk Dış Politikası kronolojisi bulunmaktadır. Özetle, kitapta Türk Dış Politikası konunun uzmanı akademisyenler tarafından objektif yaklaşımlarla derinlemesine analiz edilmiştir.

Çalışma kronolojik bir sistematikte yazılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın bölümleri bu kronolojik sistematik içinde oluşturulmuştur.

Çalışmanın "Giriş" kısmında Türk Dış Politikası'na kavramsal bir yaklaşımla bakılmış ve dış politika teorisi ele alınmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun dış politika anlayışı incelenmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş süreci ve etkileri irdelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümü; "1919-1938 Kurtuluş Savaşı ve Atatürk Dönemi" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu bölümde öncelikli olarak dönemin uluslararası durumu genel bir

* Araştırma Görevlisi, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü

Gazi

Akademik
Bakış

259

Cilt 2, Sayı 3
Kış 2008

analizle ele alınmış, ardından İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya, Yunanistan, Sovyetler Birliği ve Doğu ülkeleri ile ilişkiler derinlemesine analiz edilmiştir. Ayrıca Lozan (Lausanne) Barış Konferansı ve Montrö (Montreux) Boğazlar Sözleşmesi gibi dönemin önemli olayları ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Atatürk'ün dış politika vizyonu ve dönemin ekonomik görünümü de ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü; "1939-1949 Dönemi Türk Dış Politikası" başlığı altında düzenlenmiştir. Birinci bölümdeki sistematığe uygun olarak öncelikle dönemin uluslararası durumu genel bir analizle ele alınmış, ardından İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye'nin durumu derinlemesine analiz edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin savaş dışı kalma politikası, savaş sırasında diplomatik görüşmeler ve zirveler, savaş sırasında Türkiye üzerine yapılan pazarlıklar, Truman Doktrini ve savaşın Türk Dış Politikası ve küresel güç dengelerinde yarattığı etkiler gibi pek çok önemli konu incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü; "1950-1960 Dönemi Türk Dış Politikası" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu bölümde Türk Dış Politikası'nın yanı sıra bu politikanın temel belirleyicisi olan iç politikadaki gelişmeler de ele alınmıştır. Bu bağlamda Celal Bayar ve Adnan Menderes'in dış politika felsefesi ve 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi gibi iç politikaya ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Dış politika perspektifi içinde SSCB, ABD, Balkanlar, Orta Doğu ve AET'yle ilişkiler

ele alınmış ve dönemin Türk Dış Politikası bakımından en önemli olayları olan: Türkiye'nin NATO'ya girişi ve Avrupa Konseyi üyeliği, Kıbrıs Sorunu ve Kore Savaşı gibi önemli olaylar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü; "1961-1979 Dönemi Türk Dış Politikası" başlığı altında düzenlenmiştir. Dördüncü bölümün ilk başlarında İsmet İnönü, Süleyman Demirel, Bülent Ecevit ve Necmettin Erbakan'ın dış politika felsefeleri ayrı başlıklar altında irdelenmiştir. Bu aşamadan sonra diğer bölümlerdeki sistematik devam ettirilmiştir. SSCB, ABD, Balkanlar, Orta Doğu, NATO ve AET'yle ilişkiler ele alınmış ve dönemin Türk Dış Politikası bakımından önemli olayları olan: Küba Bunalımı ve Jüpiter Füzelere Sorunu, U-2 Casus Uçak Olayı, Kıbrıs Sorunu ve 1974 Müdahalesi ve Kuzey Kıbrıs Türk Federasyonu Devleti'nin ilanı gibi önemli olaylar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümü; "1980-1999 Dönemi Türk Dış Politikası" başlığı altında düzenlenmiştir. Bölümün başlangıcında Trük iç ve dış politikasını derinden etkileyen 12 Eylül Askeri Darbesi ele alınıyor. Bu aşamadan sonra Turgut Özal hükümetleri başta olmak üzere bu dönem hükümetlerinin dış politika anlayışları irdeleniyor. SSCB ve halefi Rusya Federasyonu, ABD, Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu, yeni Türk Cumhuriyetleri, NATO ve AT'yle ilişkiler ele alınmıştır ve dönemin Türk Dış Politikası bakımından önemli olayları olan: Doğu Bloğunun çökmesi, Kör-

Kitap Değerlendirme

fez Savaşı ve KKTC'nin ilanı Türk Dış Politikası'na yansımaları bakımından incelenmiştir.

Çalışmanın altıncı bölümü; "2000-2008 Dönemi Türk Dış Politikası" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu bölüm hem bu dönem Türk Dış Politikası'nı irdelerken hem de genel bir değerlendirme yaparak geleneksel dış politika sorunlarımızı güncel bir perspektifle ele alıyor. Öncelikli olarak üçlü koalisyon hükümetinin (DSP-MHP-ANAP) ve Tayip Erdoğan önderliğindeki AKP'nin dış politika felsefesi ele alınıyor. Bu aşamadan sonra kitabın sistematığına uygun olarak; Rusya Federasyonu, ABD, Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu, Türk Cumhuriyetleri, NATO ve AB'yle ilişkiler ele alınmıştır. Ayrıca, Ermeni Meselesi, Kıbrıs Sorunu, Batı Trakya Sorunu ve Su Sorunu gibi kemikleş-

miş dış politika sorunları güncel bir bakış açısıyla irdelenmiştir.

Görüleceği gibi bu kitap, Türk Dış Politikası konusunda bugüne kadar yapılan en kapsamlı çalışmadır. Türk Dış Politikası (1919-2008) adlı kitabın bir diğer özelliği bu konudaki en güncel kitap olmasıdır. Zira, Türk Dış Politikası konusunda literatürde yer alan diğer çalışmalar güncelliklerini kaybetmişlerdir. Ayrıca, Türkiye gibi dış sorunların bu denli yoğun yaşandığı bir ülkede dış politika konusunda yazılmış eserlerin azlığı son derece düşündürücüdür. Kitap, literatürdeki bu boşluğu doldurma konusunda da son derece iddialıdır. Bu nedenle hem Türk Dış Politikası'yla ilgilenen kişi ve kurumlar için hem de üniversite öğrencileri için kaynak kitap niteliğindedir.

Gazi

Akademik
Bakış

261

Cilt 2, Sayı 3
Kış 2008